

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 4 Sayı: 16 Volume: 4 Issue: 16
Kış 2011 Winter 2011

AVŞA ADASI YİĞİTLER KÖYÜ GELENEKLERİNDE GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DEĞİŞİMLER

CHANGES IN TRADITIONS OF YIGITLER VILLAGE AVŞA ISLAND FROM PAST TO THE PRESENT

Nihal ÖTKEN*

Özet

Dünyanın küreselleşmesi, geleneksel yapıların değişim süreci, Türkiye’de ve dünyada gözle görülebilecek kadar hızlı olmaktadır. Gelişen teknolojiye ve değişen yaşam koşullarına rağmen halk kültüründeki gelenek ve görenekler, dün olduğu gibi bugün ve yarın da halkın yaşamında bir başka boyutta da olsa varlıklarını devam ettireceklerdir. İnsanoğlu, değişim süreci içinde genellikle kültürünün geçmişini öğrenmek, bugün var olanları anlamak ve gelecekte de ne olup biteceğini kestirebilmek ister. İşte bu nedenledir ki, kültürel değişim kendini önemsetir.

Bir bölgenin veya bir yörenin insanını tanımamızda oradaki gelenekler ve görenekler bize yardımcı olurlar. Bu sebeple toplumların geleneklerinin araştırılmasına, irdelenmesine ve ortaya konulmasına gereksinme duyulduğu kaçınılmaz bir biçimde ortaya çıkarken, bu makalede Avşa Adası Yiğitler köyü geleneklerinin bir bölümü özellikle son yıllarda bu geleneklerde çeşitli etkenlerle meydana gelen değişimler ele alınacaktır. Avşa Adası Yiğitler köyünde geleneksel yaşam içinde var olan evlilik, doğum, askere gönderme ve ölüm gibi konular, tek tek ve kimi zamanda birine diğerinden daha çok ağırlık verilerek ortaya konulacaktır. Diğer yandan geçmişte var olan ancak günümüzde hiç uygulanmayan gelenekler ile bugün bir takım değişikliklere uğramış ancak genel hatlarıyla devam eden gelenekler de ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gelenek, Değişim, Yiğitler Köyü, Avşa Adası.

Abstract

The globalization of the world, transformation process of traditional structure is perceptibly fast in Turkey and the world. In spite of developing technology and changing living conditions, traditions and customs in folk culture will be continue their existence in people’s life tomorrow as today, maybe in a different way. Human wants to know his/her culture’s past in transformation process and to understand what is happening today and to guess what will be happening tomorrow. That’s why cultural transformation is important.

Traditions and customs help us to recognize a person from an area or a region. For this reason inevitably occurs to need to research and examine traditions of society. In this article, a part of traditions of Yiğitler village and especially transformations of these traditions in recent years will be approached. Marriage, birth, to send men to army, and death which exist in traditional life in Avşa Island Yiğitler village will be focused and investigated. On the other hand, some traditions which exist in the past but not being applied today and some traditions which still exist today with some transformations will be discussed.

Key Words: Tradition, Change, Yiğitler Village, Avşa Island.

GİRİŞ

Kültür geçmişten günümüze aktarılırken çeşitli sebeplerle değişmiş yeniden şekillenmiştir. Tarih sürecinde inanışlar, töreler, gelenekler ve sanatlar geçmişten bize kalan mirastır. Ancak bize kalan bu miras değişim sürecini mutlaka yaşar ve yeni nesillerin de izlerini taşıyarak farklı biçim ve sentezlerle geleceğe taşınır. Sayın Balaman’ın da dediği gibi “Yaşam süreç içerisinde bir değişimdir. İnsan

* Doçent, İstanbul Teknik Üniversitesi, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı, Türk Halk Oyunları Bölümü, otken@itu.edu.tr

doğumundan ölümüne değin biyolojik değışme yanında, beşikten mezara kadar öğrenip ettikleriyle de kültürel değışmenin yörüngesi içindedir. Yeryüzünde az ya da çok, yavaş ya da hızlı, şu ya da bu yönde değışmeyen bir nesne düşünülemez. İnsanoğlu, değışim süreci içinde genellikle kültürünün geçmişini öğrenmek, bugün var olanları anlamak ve gelecekte de ne olup biteceğini kestirebilmek ister. İşte bu nedenledir ki, kültürel değışim kendini önemsetir” (Balaman, 2002).

Çağımızda toplumların geleneklerinin araştırılmasına, irdelenmesine ve ortaya konulmasına gereksinme duyulduğu kaçınılmaz bir biçimde ortaya çıkarken, bu makalede Avşa Adası Yiğitler köyü geleneklerinin bir bölümü, son yıllarda bu geleneklerde çeşitli etkenlerle meydana gelen değışimler konu olarak seçilmiştir. Yörede, geleneksel yaşam içinde var olan evlilik, doğum, askere gönderme ve ölüm gibi konulara, tek tek ve kimi zamanda birine diğerinden daha çok ağırlık tanıyarak yer verilmiştir.

Kullanılan gözlem ve kaynak kişilerle¹ yapılan görüşme tekniği aracılığı ile adı geçen yerde doğmuş ve uzun yıllar yaşamış olmanın getirdiği avantajlar da kullanılarak geniş bir zaman dilimi içerisinde toplanan veriler, her konunun sonunda yazarın kişisel değlendirmeleri ve yorumları da ortaya konularak sonuçlandırılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda Avşa adası geneli hakkında çok az sayıda araştırma yapılmış olmakla beraber bu güne kadar Yiğitler köyü gelenekleri hakkında 1994 yılında bitirme çalışması olarak hazırlanan tek bir çalışmanın² dışında başka kaynağa rastlanmamıştır. Son yıllarda hazırlanmış olan İnternet’teki kişisel veya resmi web sayfalarında verilen bilgiler ise adaya gelecek olan yerli be yabancı turistlere bilgi vermek mahiyetinde tanıtım amacıyla hazırlanmış, adanın genel konumu dışında, gelenekleri hakkında hiçbir bilgi içermeyen sayfalardır.

Küreselleşen dünyada, geleneksel yapıların değışim süreci, Türkiye’de ve dünyada gözle görülebilecek kadar hızlı olmaktadır. Bu değışimin farkında olarak, öncelikle var olan geleneksel değerlerin araştırılması, elde edilen materyalin arşivlenmesi ve bireysel-kurumsal kullanıma sunulmasının gerekliliği kaçınılmazdır. Bu nedenle bu makalede sunulan bilgilerin bundan sonra yapılacak daha geniş kapsamlı çalışmalara rehber olma, Avşa’da yaşayan toplumlar hakkında bilgi sağlama ve geleneksel yaşam biçimlerindeki değışiklikleri tespit ederek bunların nedenlerini farklı açılardan inceleme gibi bir işlevi de yerine getireceğine inanılmaktadır.

AVŞA ADASININ TARİHİ VE YERLEŞİMİ

Marmara Denizi’nin güneybatı kesiminde yer alan Avşa adası idari bakımdan Balıkesir ilinin Marmara ilçesine bağlı bir yerleşim yeridir. Marmara takımadaları içinde büyüklük bakımından Marmara ve Paşalimanı adasından sonra üçüncü sırada yer alan Avşa Adası’nın yüzölçümü 20,62 km² dir. Marmara adaları “Yapı ve yer biçimleri bakımından Kapıdağı Yarımadası’nın Marmara Denizi’ndeki uzantısı görünümündedirler. Dördüncü zamanın sonlarında deniz seviyesinin yükselmesi ve alçak kesimlerin sular altında kalması sonunda anakara Kapıdağı Yarımadası’ndan ve birbirinden ayrılarak bugünkü şekillerini almışlardır” (Ertüzün, 1964: 61). Yaklaşık 21 km² alan kaplayan Avşa adasının batısında oldukça geniş bir kıyı ovası bulunur. Bu ovanın ucunda Türkeli (Avşa) köyü kurulmuştur. Adanın doğu kıyısındaki ova üzerinde ise Yiğitler (Araplar) köyü kurulmuştur (Tunçbilek, 1987: 42).

Avşa adasının zirve kısımları yassılaştırmış tepelerden ibaret bir görünüme sahiptir. Bu tepelerin yükseklikleri çoğunlukla 100 metreyi aşar. Ada kıyılarında alçak kıyı ve plajlar Avşa yerleşme merkezi güneyinden itibaren kuzeye doğru tüm batı kıyısı boyunca gelişmiştir. Yiğitler taban ovası kıyıları ise adanın ikinci büyük plaj alanını oluşturmaktadır (Meriç, 1990: 60).

¹ Yiğitler köyü doğumlu olmam ve tüm ailemin orada yaşıyor olması sebebiyle, birbir içlerinde yaşamış olmanın avantajını kullanarak kaynak kişilerle yapılan karşılıklı görüşmeler uzun yıllar içerisinde defalarca tekrarlanmıştır.

² Bu makalede söz edilmeyen ya da kısmen bahsedilen Yiğitler köyü gelenekleri ile ilgili daha ayrıntılı bilgi edinmek için bkz. Nihal Cömert (1994). *Avşa Adası Yiğitler Köyü Folkloru*, İTÜ, Türk Musikisi Devlet Konservatuarı Türk Halk Oyunları Bölümü Bitirme Çalışması, İstanbul.

Marmara Adaları'ndaki tarihi incelemelere göre, Avşa³ adasındaki ilk yerleşim tarih öncesi dönemlere rastlamaktadır. Tunçbilek adaların ilk yerleşimcileri hakkındaki görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir. "Marmara takımadaları hakkındaki ilk bilgiler Sinop'lu coğrafyacı Strabo ile Latin tarihçi Plinius'un eserlerinde yer almaktadır. Strabo'un anlattıklarına göre Marmara adalarına hariçten gelip yerleşenlerin İ.Ö. 680 yıllarında Sisam ve Miletos'tan gelen Prokennesus'lular ile başlamış olduğu öğrenilmektedir. İlkçağ dönemi içinde adaların nüfus durumu hakkında hemen hiçbir şey bilinmemektedir. Adaların ilkçağ döneminde koloniyal ticarete dayanan faaliyetlerin İyonyalılar tarafından başlatıldığına göre, Prokennesuslardan sonra civar bölgelerden gelen denizci gruplar adaları taze nüfusla beslemiş olmalıydılar. Bu nedenle Marmara adalarını Akdeniz ve Karadeniz kökenli insanların yaşadığı kozmopolit bir Akdeniz kolonisi olarak düşünmek yanlış olmasa gerektir" (Tunçbilek, 1987: 73).

Marmara adaları ilkçağdan Yeniçağın başına kadar ki dönem içinde İyonyalılara bağlı Ksikos egemenliğinden sonra sırası ile Tirhenia, Patagos, Miletos, Lidya, Pers, Isparta, tekrar Pers, tekrar Ksikos, İskender İmparatorluğu, Bergama Krallığı, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Selçuklu Devleti ve nihayet Osmanlı İmparatorluğu arasında sahip değiştirmiştir. 1453 Osmanlı Devletinin topraklarına katılmakla ilk yerleşme dönemi sona ermiştir (Ertüzün, 1964: 71).

Bizans Devletinin idaresi altında kalması sırasında hıristiyan Rum toplumunun yaşadığı bir yer halindeyken, 15. yy. dan itibaren Osmanlı Devletinin yönetimine giren ada için bu dönemden sonra yerleşim düzeninde meydana gelen en büyük değişiklik, Türk nüfusun adaya yerleştirilmesi olmuştur. Bu yerleşme döneminde bazı köyler tamamen Rumlardan meydana gelirken, diğerleri karma bir yapıya sahip olmuştur. Bu dönem içinde Avşa adasında iki yerleşme merkezi saptanmıştır. Avşa adasının doğu yakasındaki Azaplar/Araplar/Yiğitler Osmanlı döneminde kurulmuş, yalnızca Türklerden oluşan bir Türk köyüdür. Arapların batısında bulunan Afisia (Avşa) ise Rum ve Türklerden oluşan karma bir köydür. Bu iki köyün o dönemdeki faaliyetleri başta bağcılık olmak üzere balıkçılık ve kaldırım taşı işletmeciliğidir (Ertüzün, 1964: 290). XX. Yüzyıla kadar da bu geçim kaynakları kullanılmıştır. Günümüzde kaldırım taşı işletmeciliği tamamen sona ererken, balıkçılıkta sadece ada halkı açısından değil Türkiye genelinde bu sektörde yapılan yanlış uygulamalar sonucunda son demlerini yaşamaktadır. Köyde balıkçılıkla geçimini sağlayan kişi sayısı yok denecek kadar azdır. Günümüz geçim kaynaklarının başında turizm dolayısıyla pansiyonculuk ve inşaat sektörü gelmektedir. Son yıllarda bağcılık ve zeytincilik de tekrar kendini göstermeye başlamıştır.

Adaların Kurtuluş Savaşı ve sonrasında yerleşme sürecini ise Sayın Enön bize şu şekilde aktarmaktadır. "Adalar için büyük değişim veya yaşam düzeninde meydana gelen kaos, Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasını izleyen tarihlerde, Türklerle Rumlar arasında yaşanan silahlı çatışmalar sonucunda ilk olarak Türkler toplu halde adaları terk etmişlerdir. Türk nüfusun adadan ayrılması her şeyden evvel ekonomik faaliyetlerin büyük ölçüde bozulmasına yol açmıştır. Yunan ordusunun Marmara Adalarını vesayeti altına alması ve Rum eşkıyanın adalara ayak basması 1920 tarihinde başlamış, adaların tekrar Türklerin eline geçmesi 1922 tarihinde mümkün olabilmıştır. Bu tarihten sonra bu kez de Rumlar adayı terk etmişlerdir. Türklerin adadan ayrılması ve bunu izleyen iki yıl içinde Rumların da adayı terk etmesi ile ada adeta insandan arınmış, bomboş bir hale gelmiştir. 1922 Marmara adaları için yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Bu dönemin en karakteristik tarafı adaların yeniden nüfuslandırılmasıdır. Türkiye'nin yeniden kuruluşu sırasında bir süre için Marmara adaları Marmara Denizi içinde adeta unutulmuşlardır. Adalar üzerinde boş köylerin bulunduğu gözlemlenirken sonradır ki, devlete yapılan başvurular olumlu karşılanmış boş köylerin nüfuslandırılması ancak bundan sonra ele alınmıştır. Köylerin yeniden yerleşmeye açılması belirli bir plan içinde yapılmadığından nüfus yapıları birbirinden farklı olmuştur. Avşa adasında Araplar (Yiğitler) eski durumunu korurken, Avşa (Türkeli) köyü Girit ve Bulgaristan'dan gelen göçmenlerle yerleşik duruma geçmişlerdir" (Enön, 1995: 39). Günümüzde Yiğitler

3 Adanın tarihi, coğrafi ve diğer özellikleri hakkında daha ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler için Bkz. Engin Meriç (1990). *İstanbul Boğazı Güneyi Ve Haliç' İn Geç Kuvertirner Dip Tortuları*, İstanbul; Mehmet Özdoğan (1986-1987). *Trakya Ve Marmara Bölgesi Araştırmaları*, V. Araştırma Sonuçları Toplantısı II; Necdet Tunçbilek (1987). *Marmara Takım Adaları*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri Ve Coğrafya Enstitüsü Yayınları, No.7; Reşit Mazhar Ertüzün (1964). *Kapıdağı Yarımadası Ve Çevresindeki Adalar*, Ankara: Türkiye Ticaret Odaları Sanayi Ticaret Borsalar Birliği Matbaası

köyünde çoğunlukla Trakya göçmeni Türkler oturmakla beraber, hemen her bölgeden gelmiş göçmenlerle kozmopolit bir yapıya sahiptir. Avşa Adası'nın nüfusu yaz ve kış olmak üzere farklı rakamlarla telaffuz edilmektedir. Avşa Belediyesi'nin verdiği bilgilere göre kış aylarında nüfus 3 bin kişi civarında olmasına rağmen yaz aylarında turizm nedeniyle 100 bin kişiye ulaşabilmektedir.

1. DÜĞÜN İLE İLGİLİ GELENEKLER

Bir bölgenin veya bir yörenin insanını tanımamızda oradaki gelenekler ve görenekler bize yardımcı olurlar. Gelenek ve göreneklerin yoğun olarak yaşandığı dönemler vardır. Bunlar halk kültüründe geçiş dönemleri diye adlandırılan doğum, evlenme ve ölüm dönemleridir (Baştançelik, 2010). Burada bu dönemler içerisinde öncelikle Yiğitler köyünde geçmişte var olan ancak günümüzde hiç uygulanmayan gelenekler ile bir takım değişikliklere uğramış ancak genel hatlarıyla devam eden gelenekler ele alınacaktır.

Yiğitler köyü düğün gelenekleri de diğer yörelerimizde olduğu gibi kendi içinde bölümlere ayrılmaktadır. Bunlar oluşum sırasına göre peylemek, kız isteme, söz kesme, nişan, yemiş, çeyiz serme, tel sarma, düğünün ilk gecesi, damat tıraşı, düğün gecesi, kına gecesi ve sabahı, nikâh, gelin çıkarma, gerdek gecesi ve gelin gezmesi olarak sıralanır. Düğün gelenekleri içinde uygulama sırasına göre saydığımız bu geleneklerden bir kısmı günümüzde hiç uygulanmamaktadır. Ortadan kalkan bu gelenekler sırasıyla peylemek, tel sarma ve damat tıraşdır.

a. Peylemek:

Kesin bir tarih olmamakla beraber, yaklaşık 20-25 yıl öncesine kadar çocuklar daha ilkokul çağlarına geldiğinde aileler kendi aralarında (oğlan tarafı veya kız tarafı) birbirlerine uygun gördükleri çocukları büyüyünce evlendirmek için o yaşlardan itibaren belirler ve birbirlerine gidip gelmeye başlardı. Köy içinde kimin kime niçin gidip geldiği hemen anlaşılırdı. Çocuklar ilkokulu bitirinceye kadar aileler toplum içinde hep birlikte gezerlerdi. Çocuklar okulu bitirdikten bir kaç sene sonrasına kadar bu olay devam ederdi. Bu arada ergenlik çağına gelmiş kız ile oğlan da düğün yerlerinde karşıdan bakışıp işaretleşirler, birbirlerini severlerse oğlan gece kızın camına gider, gizli gizli konuşup anlaşılırdı. İşte ailelerin daha ilkokul çağında kimin kiminle evleneceğini belirlemesi ve evlilik olayının gerçekleşmesi için çaba sarf etmesi olayına peylemek denirdi. (Çangırlı, 1990). Günümüzde yaşam koşullarının değişmesi sebebiyle gençlerin birbirlerini görmek için daha fazla ortam bulması sonucunda önceki yıllarda var olan peylemek geleneği tamamen ortadan kalkmıştır. Gençler her ne kadar ailelerinin isteklerini göz ardı etmeseler de kendi evlenecekleri kişiyi kendileri seçme hakkına eskisine oranla daha fazla sahiptirler. Bu nedenle bu gelenek bilinçli bir şekilde olmasa da zaman içerisinde kendiliğinden ortadan kalkmıştır. Araştırmalarımız ve gözlemlerimiz sonucunda yeni yetişen gençlerin büyük bir çoğunluğunun bu gelenek konusunda hiçbir bilgisi olmadığı tespit edilmiştir.

b. Tel Sarma (Tel gecesi)

İkinci ortadan kalkan geleneğimiz tel sarma geleneğidir. Tel sarma düğünden bir kaç gün önce hem oğlan hem de kız evinde hazırlanan, günümüz davetiyelerinin görevini yerine getiren bir olaydı. Tel sarma için 2-3 makara gelin teli alınır, 10 cm boyunda kesilen 3 sap tel iki ucundan kâğıtla bükülürdü. Tel sarma işini yapmak üzere konu komşu çağrılır, teller hazırlanırken bütün gece eğlence devam ederdi. Tel gecesi de denilen bu gecede hazırlanan teller bir tür davetiyeydi. Hazırlanan bu teller *paner* denilen kenarları delikli büyük çamaşır sepetlere konur, tel gecesinin ertesi gününde kapı kapı dolaşarak düğüne davet edilenlere elden verilir. Yakın akrabalara veya genç kızı olan evlere giden tellerin boyu daha uzun olurdu (Samatyalı, 1992-2009). Günümüzde tel gecesi ve tel sarma olayı tamamen ortadan kalkmıştır. Düğüne davet artık her yerde olduğu gibi hazır bastırılan davetiyelerle yapılmaktadır.

c. Damat Tıraşı

Tamamen ortadan kalkan bir başka geleneğimiz de damat tıraşdır. Damat tıraşı düğün günü gerçekleştirilen bir olaydı. Düğün ve kına gecesinin olacağı günün sabahında, öğleden biraz evvel damat çalgılar ve büyük bir kalabalık eşliğinde kahve önüne getirilir, damadın yanında mutlaka sağdıçı bulunurdu. Kahve önünde bir sandalye ve masa hazırlanır ve tıraş için hazırlıklar tamamlandıktan sonra damadın yüzü köpüklenirdi. Fakat berber tıraşa bir türlü başlamazdı. Omzunda havlu elinde usturası ile bir yandan oynar, bir yandan da "bıçak kesmez" derdi. Bunun üzerine damadın sağdıçı sabunun üzerine bahşişini koyardı. Bu olay bir kaç kez tekrarlanırdı. Bu arada damat da dâhil olmak üzere herkes oynar, böylece tıraş bir kaç saat sürerdi. Bu arada köyün kadınları da biraz uzaktan tıraş seyrederdilerdi.

Kaynak kişilerin verdiği bilgiye göre damat tıraşı geleneği 1960'lardan sonra yapılmamaktadır. (Çangırlı O. , 1992-1995). Ancak damat tıraşının neden kalktığı konusunda kendileri de kesin bir cevap verememektedir. Bizim düşüncemize göre bu geleneğin ortadan kalkmasının iki nedeni olabilir. Birincisi tıraş olayının asıl düğün günü ile aynı günde olması, tıraş olayındaki eğlencenin uzun sürmesi ile akşamki düğün için yapılacak hazırlıklara engel niteliği taşıması, ikinci bir sebepte köyde berber dükkânlarının açılması ile bu olayın daha rahat ve daha çabuk yapılmasının sağlanması olabilir.

Yukarıda anlatılan peylemek, tel sarma ve damat tıraşı gibi geçmişte uygulanan ancak günümüzde hiç uygulanmayan düğün geleneklerimizden sonra, şimdi günümüzde devam eden ancak eskiye göre bir takım değişikliklere uğramış geleneklerimizle devam edeceğiz. Bunlar; söz kesme, nişan, yemiş, çeyiz serme, düğünün ilk gecesi, düğün, kına gecesi, kına sabahı ve nikâh, olarak sıralanmaktadır.

d. Söz Kesme

Peyleme geleneğinin söz konusu olduğu yıllarda birbirlerine peyli olan gençler sözlü sayıldıklarından ayrı bir söz kesme günü yapılmamakta idi. Ancak gençlerin peyli oldukları biri yoksa evlilik çağına geldiklerinde kız arama olayı gündeme gelirdi. Kız ve erkek birbirlerini ya düğünlerde görerek beğenirler ya da arabulucular sayesinde görüşürlerdi. Düğünlerde ortada oynayan kızlardan birisini beğenen olursa erkek onu beğendiğini göstermek için çalgıcıya para verir, parayı alan çalgıcı, kızın yanına giderek *caba*⁴ diye bağırdı. Bu olaya *gümüşlemek* denirdi. Gümüşlenen kız oynamaya devam ederse istediğini belli etmiş olurdu, eğer yerine oturursa istemiyor demektir. Delikanlıların düğünlerde beğendikleri kızı *gümüşleme* olayı günümüzde değişime uğrayarak farklı bir boyut kazanmıştır. Artık *gümüşleme* olayı belirli bir isteği ortaya koymak için değil, sadece düğün sahiplerinin veya düğüne iştirak edenlerin ekonomik güçlerini sergilemek için çalgıcılara verilen bahşiş niteliğine dönüşmüştür.

Geçmiş yıllarda *peyleme* geleneği söz konusu olduğundan, birbirlerine peylenen gençlerde kız isteme nişan günü yapılmaktaydı. Nişan olacağı günün akşamı yalnızca yakın akrabalar kızın evine davet edilir, aile büyükleri kız evinde toplanırlardı. Oğlan tarafının bir büyüğü kız tarafının büyüklerinden Allah'ın emri ile kızı ister, bu isteme 3 defa tekrarlanır. Kız oradaki herkesin elini öper ve herkes kızı para verirdi. Yüzükler nişan yerinde takılmak üzere hep birlikte kalkılır ve nişanın yapılacağı yere gidilirdi. Daha öncede belirttiğimiz gibi farklılıklardan birisi peyleme geleneğinin kalkmasından ötürü nişan gecesi kız isteme olayının kalkmasıdır. Diğer bir değişiklik, akşamüzeri kız ve oğlan tarafında ayrı ayrı misafirlere ve köy halkına verilen yemek olayıdır. Günümüzde değişen ekonomik koşullar sebebiyle her iki tarafın köy halkına yemek verme geleneği son bulmuştur. Yemek sadece köy dışından gelen misafirlere ile çok yakın akrabalara hazırlanmaktadır.

e. Yemiş

Tam bir tarih verilememekle birlikte bundan birkaç yıl öncesine kadar nişanın ertesi günü bütün genç kızlar, kızın evine çağrılır, oğlan tarafından gelen yemişlerin hepsi burada yenilir, içilir, tekrar bir eğlence yapılırdı. Buradaki genç kızlar köyde kaç hane varsa o yemişi bölerler paketlere koyup yaşlı bir hanımla köy halkına dağıttırırlardı. Bu arada oğlan tarafının nişanda kızı gönderdiği baklava da tek tek dilimlenir ve tüm köye hane hane dağıtılırdı.

Günümüzde yemiş olayı farklı bir boyut kazanmıştır. Eskiden sadece genç kızların katıldıkları yemişe artık köydeki nişanlı çiftler de gitmekte, yeni nişanlanan gençler ile birlikte bir sohbet ve eğlence havası içinde bu olayı gerçekleştirmektedirler. Yaklaşık 1960'lara kadar sadece cuma akşamları birbirlerini ailelerinin yanında görebilen nişanlı çiftler, bu tarihten sonra gittikçe artan bir süreçle rahat bir şekilde gezilebilmekte ve hatta günümüzde yemiş olayında olduğu gibi kendilerine ait bir eğlence ortamı dahi yaşayabilmektedirler.

4 *Caba* kelimesi Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde, bir şey ödmeden para vermeden alınan şey, bedava, Türkiye Türkçesi Ağızları sözlüğünde ise, bağış, bahşiş, fazladan verilen para, anlamlarına gelmektedir (<http://tdkterim.gov.tr/bts/>, 2010).

f. Çeyiz Serme

Köyümüzde çeyiz serme geleneği eskiye göre çok farklı bir şekilde devam etmektedir. Eskiden kız tarafının evinde duvarlara çivi çakılır, ipler gerilir, bütün çeyiz bu iplerin üzerine asılırdı. Öyle ki kızın üzerine giyeceği en yeni kıyafetler bile burada sergilenirdi. Hatta bu sebeple gelin olacak kız kendi düğünün ilk gecesine en eski kıyafetleri ile katılırdı. Geçmiş yıllardaki çeyizlerde sergilenenler kızın ve ailesinin onun için yaptığı oylar, danteller gibi el işleri, giysiler ve birkaç parça ev eşyasından ibaretti.

Günümüzde çeyiz dendiğinde ise sadece yapılan oylar ve danteller değil yeni bir evde gerekli olan büyük küçük her türlü malzeme insanın aklına gelmektedir. Düğünden bir kaç gün önce gençlerin yeni oturacakları ev her türlü eşyasıyla birlikte oturma hazır hale getirilir. Kızın hazırladığı çeyizi de kullanıma hazır bir şekilde yerleştirilir ve her şey tek tek sergilenir. Geleneklerimize göre çok fazla çeyiz yapıldığından ve ev için alınacak her türlü malzemeden kaçınılmadığından yeni evleneceklerin evinde eksik hiçbir şey yok gibidir. Öyle ki bir örnek vermek gerekirse yeni evlilerin evlendikten sonra en az 5-6 yıl, yiyecek içecek dışında hiçbir şekilde yeni bir eşya almadıkları görülmektedir.

g. Düğün

Yiğitler köyü düğünleri ufak eğlencelerin yapıldığı geceler hariç asıl 2 büyük gece olarak yapılmaktadır. Birinci geceye düğünün ilk gecesini denilmektedir. İkinci gece ise asıl düğün gecesidir. Günümüzde yapılan düğün geleneklerinde tespit edilen değişimler her iki geceyi de kapsayan değişimlerdir.

1960 öncesinde kadın ve erkeklerin ayrı eğlendikleri düğünler vardı. Kadınlar ve erkeklerin ayrı ayrı eğlendiği dönemlerde sadece erkekler tarafında çalgılar bulunurdu. Kadınlar darbuka çalan bir kadın eşliğinde kendileri maniler söyleyip oynarlardı. Erkekler klarnet (köylülerin deyimiyle gırneta), davul, keman ve kaba zurna eşliğinde eğlenirdi. Köy sakinlerinden Osman Çangırlı'nın sözleriyle aktarmak gerekirse; "Kaba zurnasız düğün olmaz düğünün şerefini onlar getirirdi. Çalgılar karşılama çalarlardı ve oyuna kalkanlar en fazla iki kişi oynarlardı. Şimdiki gibi hep beraber oynanmazdı." (Çangırlı O. , 1992).

İlk değişim, kadın ve erkeklerin ayrı ayrı eğlendiği düğünlerin ortadan kalkmasıdır. Kaynak kişilerden edinilen bilgilere göre düğünlerdeki her iki gecede de bu ayrı eğlenme geleneğinin kalkması yaklaşık 30-40 yıl öncesine dayanmaktadır. Orta yaşlı köy sakinleri dahi ayrı eğlenilen bu düğünleri hatırlamamaktadır. Düğünlerin kadın erkek bir arada yapılmaya başlanmasının hangi yıllara rastladığı bilinmemekle beraber, köyün turizm sebebiyle dışa açılmaya başladığı 1960 lı yıllara denk geldiği tahmin edilmektedir.

İkinci olarak tahminen 1960 lardan sonraki birlikte eğlence anlayışının kabul edildiği düğünlerde görülen değişimlerdir. Bu düğünlerdeki değişimlerden biri, geçmişte kendi düğünlerinin ilk gecesini kenardan günlük giysileriyle bir başkasının düğünü gibi izleyen ve hiçbir şekilde eğlenceye iştirak etmeyen gençler, günümüzde özel kıyafetleri ile düğünün ilk gecesine de katılmaktadırlar. Ancak bu özel kıyafet gelinlik değildir. Gelinlik düğünün asıl gecesini olan ikinci gecede giyilir. Geçmişte düğünün ikinci gecesini olan asıl düğünde de gelin ve damat birlikte bulunmazlardı. Damat erkeklerin arasında otururken orta yerde sadece gelin bulunurdu. Damat sadece kına yakılacağı zaman orta yere gelirdi. Günümüzde gelin ve damat ikisi birlikte ortada bulunmaktadır. Bir diğer değişiklik düğünün asıl gecesini yapılan kına yakma olayının kalkması, düğünün ilk gecesini denilen ve düğünden bir gün önce yapılan geceye alınmasıdır. Bu olayın ayrıntıları kına yakma bölümünde anlatılacaktır.

Düğün boyunca eğlenceye eşlik eden çalgılarda da geçmişten günümüze değişimler yaşanmıştır. Günümüz düğünlerinde görülen çalgılar içinde geçmişte düğünün şanını getirdiği söylenen kaba zurnaya hiç rastlanılmamaktadır. Klarnet, keman ve davul en sık görülen çalgılardır Bizzat kendi gözlemlerimiz sonucunda, 2001 yılında yaz aylarında yapılan bir nişan töreninde ilk kez trompet kullanıldığı tespit edilmiştir. Çalgılar konusunda yaşanan bu en son değişimin nedeni de nişan için tutulan bu çalgıların Balıkesir taraflarından geliyor olmasıdır. Bilindiği gibi Balıkesir ve civarında, trompet kullanılan bir çalgıdır. Aynı şekilde nişan olayında karşımıza çıktığı gibi köylülere yemek verme geleneği de tamamen ortadan kalkmıştır. Zengin ya da fakir artık hiçbir düğünde uzaktan gelen misafirler hariç yemek verme geleneği uygulanmamaktadır.

h. Kına Gecesi

Yiğitler köyü gelenekleri içinde en bariz değişikliğe uğrayan gelenek kına gecesini geleneğidir.

Bundan birkaç yıl öncesine kadar düğünlerde kına gecesi diye ayrı bir gece söz konusu değildi. Kına yakma olayı asıl düğün gecesi düğünün sonlarına doğru aynı tören yerinde yapılan bir gelenektir. Kına yakma asıl olarak damat ve köyün bekâr gençlerine yapılan bir olaydır. Düğünün yapıldığı yerde ortaya birkaç sandalye konur, önce damat, yanına sağdıcı ve sırasıyla köydeki bekâr gençler oturlurdular. Bütün gençlerin sağ omuzlarına çevre denilen işlemeli bohçalar asılırdı. Çevresi olmayan genç, kınaya oturmazdı. Köyden yaşlı bir adam ve yanında birkaç yardımcısı önce damada sonrada diğer gençlere sırayla kına koyarlardı. Kına damadın ve sağdıcının sağ el işaret ve başparmaklarına konur, diğer gençlerin sol el serçe parmaklarına konurdu ve herkes sırayla kalkıp oynardı. Kınası yakılan her genç kına tabağına para koyar, bu paralar daha sonra kına yakan kişilerce paylaşılırdı (Çangırlı O. , 1992-1995).

Aynı gece düğün bittikten sonra gelin annesinin evine geri dönerdi, burada sadece kız tarafı kalırdı. Yakın akrabalar arasında çeyiz sergilendiği yerde gelinin kınası yakılırdı. Daha sonraları çeyizlerin kız evinde asılarak sergilenmesinden vazgeçildiği dönemlerde kıza kına yakma olayı da yine damada yakılan kına gibi düğün yerinde yapılmaya başlandı. Düğünün geç saatlerinde gelin, çalgılar ve yakın akrabaların bir kısmı ile baba evine gider, burada gelinliğini çıkartıp üzerine gecelik sabahlık takımını giyip yine çalgılarla şarkılı türkölü düğün yerine geri dönerdi. Erkeklerin kınası yukarıda anlatıldığı gibi devam ederken genç kızlar da ayrı bir yerde gelinin kınasını yakarlar. Bu arada çalgılar kına havaları çalarlardı. Kınalar yakıldıktan sonra düğün bir süre daha devam eder. Daha sonra gelin yine çalgılar eşliğinde baba evine götürülürdü. Damat da gelini bıraktıktan sonra evine gider. Böylece birlikte aynı gece yapılan düğün ve kına gecesi sona ermiş olurdu.

Yiğitler köyünün turistik özelliğinden dolayı özellikle yaz dönemi dışarıdan köye gelen ve köylülerin misafir olarak nitelendirdikleri yerli turistlerin zamanla müdahaleleri sonucu tüm bu anlatılan kına yakma olayı günümüzde tamamen değişmiştir. Kültür değişimleri iki şekilde olmaktadır. Bunlardan biri serbest; diğeri zorunlu kültür değişimi olarak düşünülebilir. “Serbest kültür değişimi, toplumların birbirleriyle olan ilişkilerinde kendiliklerinden yaptıkları kültür alışverişleridir. Zorunlu ve güdümlü kültür değişiminde ise, aynı kültüre sahip sosyal gruplardan birinin, kendi kültürünü veya onun belli bazı unsurlarını kabul etmesi için diğeri etkilemeye çalışmasıdır” (Alakuş, 2004:). Türkiye’nin değişik yerlerinde kına yakma olayının düğünden bir gece önce ayrı bir törenle özellikle gelin olacak kıza yapılmakta olduğu bilinmektedir. İşte bu olayı kendi yörelerinde bu şekilde devam ettiren kişilerin köydeki bu farklı uygulamayı gördükten sonra köylülere bunun böyle olmaması gerektiğini söylemesi bizzat gözlemlendiği ve tespit edildiği üzere köylülerin etkilenmesine neden olmuştur. Bu söylemler ve kuşkusuz başta da belirtildiği üzere teknolojik gelişmelerle küreselleşen dünyada farklı kültürel yapıları her an ulaşılabilir konuma getiren medyanında katkılarıyla oluşan bu etkilenme sonucu asıl düğün gecesi yapılan kına yakma geleneğinden tamamen vazgeçilmiştir. Artun’un da belirttiği üzere “Gelenekler içinde buldukları çevrenin sosyo-ekonomik durumuna göre davranış kalıpları geliştirirler. Ulaşım ve teknolojinin getirdiği yenilikler yerel kültürü etkilemiştir” (Artun, 2004:5). Bu nedenlerle artık kına yakma Türkiye’nin diğer yörelerinde olduğu gibi düğünden bir gece önce yapılan ve düğünün ilk gecesi denilen gecede yapılmaktadır. Dolayısıyla kına yakmaya bağlı olarak kına sabahı ve birbirini devam eden geleneklerin sırasında ve yapılma şeklinde de değişiklikler olmuştur.

Eski geleneklere göre kına, düğün gecesi yapıldığından, kına sabahı da doğal olarak düğün gününün ertesinde olurdu. Sabah ezanı okunmadan gelin, çalgılar eşliğinde baba evinden alınır, kınalarını yıkamak için cami avlusundaki çeşmeye götürülür, kınası yıkandıktan sonra nikâh için hazırlanmak üzere tekrar baba evine geri götürülürdü. Kına gecesinin değişmesinden ötürü kına sabahı da artık asıl düğün günü sabahında yapılmaya başlanmıştır. (Uçan, 1992-2009)

1. Nikâh

Nikâh töreni de hem yapılaş günü hem de içeriği açısından değişime uğrayan geleneklerimizdendir. Çeyizlerin kız evinde sergilendiği dönemlerde nikâh kız tarafında çeyizin altında gündüz kıyılır, akşamda düğün olurdu (Cömert, 1992-1993). Nikâhta sadece yakın akrabalar bulunurdu. Bazı batıl inançlardan dolayı damadı bağlamasınlar⁵ diye nikâh gizli kıyılırdı. Günümüzde ise nikâh asıl düğün gününden bir gün sonra gündüz öğle saatlerinde tüm köy halkının da katılımıyla

⁵ Nikah kıyılırken damat evet dediği anda herhangi bir şeye düğüm atılırsa, damadın o gece erkeklik görevini yerine getiremeyeceğine inanılır

gerçekleşmektedir. Gelin, nikâhta gelinlik yerine döpiyes takım giyer. Birkaç saat boyunca aynı düğün gecesindeki gibi çalgılar eşliğinde oyunlar oynanarak eğlenilir. Nikâhtan sonra gelin tekrar baba evine döner, gelinliğini giyer ve kendisini alıp yeni evine götürmek üzere gelecek olan damat tarafını beklemeye başlar. Gelin çıkarma geleneği aynen eskisi gibi devam etmektedir.⁶

2. DOĞUM İLE İLGİLİ GELENEKLER

Bebek doğduktan sonra ilk iş olarak çok güzel bir loğusa yatağı hazırlanır. Loğusa yatağı sadece ilk doğan bebekler için yapılan bir gelenektir. İkinci ve diğer bebekler için aynı uygulama söz konusu değildir. Yatağın bir tarafına annenin gelinliği asılır. Her tarafı krepler, yemeniler, çevreler ve güzel elbiselerle süslenir. Yatağın altına yüksek olsun diye sepetler konur. Kreplerden tavşan, yılan gibi hayvan şekilleri yapılır, bir de nazarlık olarak mavi boncukla bir baş sarımsak da kurdeleye bağlanır ve yatağa asılır. Şamanizm izleri taşıyan bu adetler Sayın And'ın da belirttiği üzere Orta Asya'dan ve özellikle Şamanlıktan gelen kültür izleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Türklerin eski yurdu Orta Asya'nın ve Şamanlığın, Anadolu Türklerinin kültürü üzerinde geniş ölçüde izlerine rastlanmaktadır (And, 2003: 89). Tüm Türkiye'de olduğu gibi kuşkusuz Yiğitler köyünde de Şamanizm'in izleri kültürel öğelerde kendini göstermektedir.

Şamanizm izleri taşıyan adetlerle hazırlanan bu loğusa yatağı eskiden bir hafta dururdu. 7 gün 7 gece yatağın yanında kadınlar eğlence yaparlardı, darbukalar çalınıp maniler söylerlerdi. Bu süre içinde o kadar kalabalığa rağmen nazar değmemesi için yeni doğan bebek kimseye gösterilmezdi. Loğusa yatağına getirilen hediyeler yatağın başucuna gerilen bir ipe asılarak herkese gösterilirdi. 7. gün bebek yıkanır. Mevlit okunur, kadınlar ilahiler ve tekbirlerle loğusayı yatağından indirirlerdi. Loğusanın başına yüzü kapalı olacak şekilde krep atılır, bağlanmazdı. Yatağın başında loğusa şerbeti içilirdi. 40 gün 40 gece loğusa ve bebek hiç yalnız bırakılmaz, yanında mutlaka birisi bulunurdu. 39. günü ise bebek mutlaka kırklanırdı. Sabah kırklanır öğleden sonra da gezmeye çıkarılırdı. Gezme işi-40 ve 41. günler de devam ederdi. Gezmeye bebeğin ömrü uzun olsun diye gidilebilecek en uzak noktadan başlanırdı (Fişekçi F. , 1992-2009).

Günümüzde loğusa yatağı yine ilk doğan bebekler için aynı şekilde hazırlanmaktadır. Ancak yatağın başında 1 hafta süren eğlenceler artık yapılmamaktadır. Anneyi ve bebeği görmeye gelen ziyaretçiler hediyelerini verip biraz oturduktan sonra gitmektedir. Bebeğe gelen hediyelerinde ipe asılarak sergilenmesi artık yapılmamaktadır. Aynı şekilde 7. günde bebeğin yıkanma olayı da kalkmıştır. Artık doktorların sözlerine göre hareket edilmekte ve bebeğin göbeği düşer düşmez yıkanmaktadır. Bebeği gezmeye götürmek için kırkının çıkmasını beklemekte farklı bir şekilde yapılmaktadır. Hem geceyi hem de gündüzü ayrı ayrı sayan anneler 20 günün sonunda bebeklerini gezmeye götürmektedirler. Köyün yerleşim alanının eskiye oranla çok fazla genişlemiş olmasının verdiği bir sonuçla da gidilecek yere en uzak noktadan başlamak gibi bir inanış ortadan kalkmış gözükmektedir.

3. SÜNNET İLE İLGİLİ GELENEKLER

Sünnet olmak Müslüman olan her erkek çocuğa mutlak sünnet olan bir olaydır ve aileler tarafından çok önemsenir. Çocuklar 5-7 gibi tek yaşlarda sünnet ettirilir. Genellikle bir kaç aile bir araya gelip çocuklarını sünnet ettirir. Köyün içinde büyükçe bir alana sünnet yatakları bütün ihtişamı ile hazırlanır. Yataklara çevreler, bohçalar, telli işlemeli gelin elbiseleri, kreplerden hazırlanan hayvan motifleri ve oyalı krepler asılarak süslenir. Buraya kadar her şey yine eskisi gibi devam etmektedir. Eskiden sünnet yapılacak gün çocuk giydirilir, ata bindirilerek bütün köy gezdirilir ve kalabalık bir grup halinde çalgılar eşliğinde bütün köy düğüne davet edilirdi. Davet yapan grubun en önünde bayrak tutan bir delikanlı olurdu. Bayrağa davet edilenler tarafından hediyeler asılırdı. Daha sonra bu hediyeler bayrağı taşıyan kişiye verilirdi. Sünnet ikindi ezanından sonra başlardı. Bu arada aileler ortaklaşa içki masaları hazırlar, herkes oraya meze getirirdi. Geç vakitlere kadar gençler içki içerek eğlenirlerdi (Cömert H. , 1992-1993). Bu tür içkili yapılan eğlencelerin, kaynak kişinin yaşı dikkate alındığında, 1930 lar ve sonrasında olduğu ortaya konmaktadır.

⁶ Gelin çıkarma geleneği eskisi gibi devam eden geleneklerden olduğu için burada geniş olarak anlatılmamaktadır. Ancak konu ile ilgili daha ayrıntılı bilgi edinmek için Nihal Cömert (1994). *Avşa Adası Yiğitler Köyü Folkloru*, İTÜ, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Bölümü Bitirme Çalışması, İstanbul, 1994, s. 43

Günümüzde toplu olarak sünnet yapma geleneği son bulmuştur. Her aile yalnız kendi çocuğu için düğün yapmaktadır. Sünnet düğününe davet ise hem bayrak ve çalgılar eşliğinde hem de davetiyeler hazırlanarak yapılmaktadır. Sünnet geleneğinde en önemli değişiklik ise yine başka yörelerin geleneklerinden görüp esinlenerek, düğün gününden bir gece önce yapılmaya başlanan sünnet olacak çocuğa kına yakma geleneğidir.

4. ASKERLİK İLE İLGİLİ GELENEKLER

Eskiden askere gidecek olan çocukları akrabaları sırayla yemeğe alırlardı. Askere gitmeden bir gün önce erkekler kendi aralarında sabaha kadar eğlence yaparlardı. Bu eğlenceye sadece erkekler katılırdı. Eğlenceden bir kaç saat önce akrabalar tek tek dolaşılır, el öpülürdü. Gençler, grup halinde bütün köyü dolaşarak akşam yapılacak eğlence için para toplarlardı. Grubun başında daha önce askere gitmiş birisi zeytin dalı ile süslenmiş bayrak taşır, para ve hediyeler bu bayrağa asılırdı. Toplanan paralar ile çalgılar tutulur, yiyecek ve içecekler alınır. Sabahleyin gençler ellerinde silahları ile köyü dolaşmaya çıkarlardı. Daha sonra iskele meydanına gelinir, burada son kez oyunlar oynanır, silahlar atılır ve nihayet askerler motora binerek yola çıkarlardı. Bütün köy halkı onları uğurlamak için iskele meydanında toplanırlardı.

Birliğine teslim olan kişi üzerinden çıkardığı sivil elbiseleri evine geri gönderir, ilk iznine gelene kadar bu elbiseler yıkanmazdı. Askerin ilk mektubunu getirene ipek mendil hediye edilirdi. Asker ilk izine geldiği zaman müjdeyi veren kişiye horoz hediye edilirdi. İlk izine geldiğinde köylüler asker ailesine göz aydına giderdi. Her izinde müjde vermeye devam edilirdi. Askerlik boyunca gelen bütün mektuplar okunduktan sonra duvara asılır, askerlik bitince bu mektuplar yakılarak üzerinde yumurta pişirilirdi. Yumurtayı askerden dönen kişi yerd. Bir de ilk mektup gelene kadar asker ailesi düğünlere gitmezdi. Asker teskere alıp dönünce ailesi bütün akrabalara yemek verirdi.

Askerlikle ilgili geleneklerde de diğer bütün geleneklerde olduğu gibi bir takım değişiklikler söz konusudur. Askere gidecek gençlerin gitmeden bir gece önce kendi aralarında yaptıkları eğlence son birkaç yıldır daha farklı bir boyutta devam etmektedir. Şöyle ki, askere gitmeden yine bir gece önce, kadınlı erkekli tüm köy halkının katıldığı bir eğlence düzenlenmektedir ve bunun adına asker düğünü denilmektedir. (Fişekçi, 2003-2009) Çalgılar eşliğinde düzenlenen, gelini ve damadı olmayan bir düğün şeklinde yapılmaktadır. Askere gidecek gençler ortada oynarken aileleri ve akrabaları kendilerine para ya da altın takmaktadırlar. Eğlence sabaha kadar devam etmektedir. Ertesi sabah iskele meydanından askerleri uğurlama aynı şekilde devam etmektedir (Çangırlı İ. , 1993-2009).

Yukarıda anlatılan ve askere gittikten sonra ilk iznine gelene veya teskere alana kadar devam eden, askerlerin kıyafetlerinin yıkanmaması, mektuplarının biriktirilmesi, müjde getirenlere hediye verilmesi gibi bir takım gelenekler ise tahminimize göre değişen teknolojik koşullar sebebiyle artık uygulanmamaktadır. Çünkü askerlik yerine ulaşan kişi ile ailesi arasındaki iletişim koşulları eskisinden farklı olarak çok daha kolay olduğundan ve ailelerin çocukları ile ilgili haberleri öğrenmek için onlarla iletişim kurmaları kolaylaştığından bizim değerlendirmemize göre bu tür geleneklerin devam etmesi için gereken sebeplerin ortadan kalktığı görülmektedir.

5. ÖLÜM İLE İLGİLİ GELENEKLER

Bizim tespitlerimize göre geçmiş yıllarda ölüm ile ilgili olan gelenekler⁷ günümüzde aynı şekilde devam etmektedir. Görülen tek farklılık ise ölüm olayının eskisine oranla daha çabuk kabullenildiği ve eskisi gibi yas tutma olaylarının ortadan kalktığıdır. Gelirin büyük bir kısmının turizm ile sağlanıyor olması eğlenmek için yapılan bir takım aktivitelerden vazgeçilmemesine sebep olmaktadır. Geçmişte sadece köy içinde değil komşu köylerin herhangi birinde dahi bir ölüm olayı olduğunda, yakın zamanda

⁷ Ölüm ile ilgili gelenekler eskisi gibi devam eden geleneklerden olduğu için burada geniş olarak anlatılmamaktadır. Ancak konu ile ilgili daha ayrıntılı bilgi edinmek için Nihal Cömert (1994). *Avşa Adası Yiğitler Köyü Folkloru*, İTÜ, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Bölümü Bitirme Çalışması, İstanbul, 1994, s. 52

yapılacak olan düğün, nişan vs. gibi tüm eğlencelerin ertelenmesine ve uzun süren yasların tutulmasına sebep olurdu. Oysa günümüzde bir evden cenaze çıkarken diğerinde herhangi bir sebepten ötürü çalgılı türkülü eğlenceler yapılabilmektedir. Ölüm ile ilgili geleneklerdeki değişen tek şey geleneklerin yapılma biçimi değil yapılanlara iştirak eden kesimin sadece aile içinde sınırlı kalması şeklindedir.

SONUÇ

Günümüzde halk kültürü yeni ortamlara, yeni şartlara uyum göstermeğe, farklı kaynaklardan beslenmeğe başlamıştır. Bu sebeple Yiğitler Köyü de sosyal yaşantı bakımından, kapalı bir yapıya sahip olmasına rağmen geleneksel yapısını fazla koruyamamış, var olan değerler her geçen gün biraz daha kaybolmaya yüz tutmuştur. Bu da bölgedeki kültürel değişimi hızlandırmıştır.

Ortaya konulan geleneklerin uzun bir geçmişe sahip olduğu bilinmekle beraber günümüze kadar yaşayamamasının bizce en önemli nedeni 1960'lardan sonra turizm olayının başlaması ve gelişen teknolojik şartlar nedeni ile dışarıdan gelen etkilere daha fazla maruz kalmasıdır. Turizm dolayısıyla nüfus her geçen gün, özellikle yaz aylarında daha da artmakta, gelenlerin kendilerine yeni evler yapması ile köyün sınırları gün geçtikçe genişlemektedir. Tespitlerimize göre yeni gelen yerleşimcilerin farklı kültürlerden olması ve bu kültürlerini bölgeye aksettirmeleri değişimin nedenlerinden biridir. Bir diğer neden ise gelişen teknoloji sayesinde hem görsel hem yazılı medyanın köylü halkı etkilemesidir.

Sonuç olarak insan yaşamının geçiş dönemlerinde uygulanan davranış kalıpları zaman içerisinde biçim ve içerik değiştirmiştir. "Her kültür olgusu kültürün bütünü gibi doğar, gelişir, kaybolur veya yeni fonksiyonlarla genişler ve gençleşir" (Yılmaz, 1994:2). Sözelimi düğünlere ait bazı bölümlerin ortadan kalkması, düğün sürelerinin kısalması, çeyizlerin türlerinin değişmesi, makalede ayrıntılı şekilde belirtilen bu değişimlerden sadece bir kaçıdır.

Bütün bunlara rağmen Yiğitler köyü, her ne kadar değişime uğramış da olsa hala gelenekler bakımından oldukça zengin motifler taşır. Güvenç'inde belirttiği gibi "Kültürleşme adı verilen evrensel süreçte kültür varlıkları, yeniyi alarak değişir, gelişir" (Güvenç, 1993:138). Doğal değişim süreci içinde, konumundan kaynaklanan ve farklı kültürel yapıları bir arada bulunduran Yiğitler köyü geleneklerinden bahsederken özellikle son yıllardaki değişiklikler göz önüne alındığında makalede anlatılan konuların dışında da araştırılması gereken konular ortaya çıkacaktır. Geçmişten günümüze değişikliklere uğrayarak ulaşan, günümüzde devam eden ve yaşatılmaya çalışılan kültür ürünleri atalarımızdan bize miras kalan değerlerdir ve geleceğin şekillenmesinde etkindir. Bu sebeple toplumların geleceğine iyi yön verebilmeleri, geleceği iyi planlayabilmeleri, dünü ve bugünü bütün yönleriyle ortaya koyan kültür miraslarını iyi bilme ve tanımlarına bağlıdır.

KAYNAKÇA

- ALAKUŞ, Ali Osman (2004). "Kültür Kavramı Tanımlamalarına İlişkin Bir Analiz", *Milli Eğitim Dergisi*, S. 164.
- AND, METİN (2003). *Oyun ve Bugü - Türk Kültüründe Oyun Kavramı*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- ARTUN, ERMAN (2004). "Halk Kültüründe Değişimin Topluma Etkisi ve Sonuçları", *Halk Kültüründe Değişim Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*, İstanbul: Motif Vakfı Yayınları.
- BALAMAN, A. Rıza (2002). "Kültürel Değişim Sürecinde Değişme Olgusu", *Gap Çerçevesinde Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s.24.
- BAŞÇETİNCİLİK, Ayşe (2010). "Adana Ve Çevresinde Gelenek Ve Görenekler", <http://turkoloji.cu.edu.tr/CUKUROVA/makaleler/28.php>.
- CÖMERT, Hicret. (1916-2000), Yiğitler Köyü Doğumlu, Karşılıklı Görüşme, 1992-1993.
- CÖMERT, Hüseyin. (1912-1998), Yiğitler Köyü Doğumlu, Karşılıklı Görüşme, 1992-1993.
- CÖMERT, Nihal (1994). *Avşa Adası Yiğitler Köyü Folkloru*, Yayımlanmamış Bitirme Çalışması, İstanbul: İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Türk Halk Oyunları Bölümü.
- ÇANGIRLI, Ayşe. (1919-1990), Yiğitler Köyü Doğumlu, Karşılıklı Görüşme, 1990.
- ÇANGIRLI, İsmail. 1940 Yiğitler Köyü Doğumlu, Karşılıklı Görüşme, 1993-2009.
- ÇANGIRLI, Osman. (1908-1996), Yiğitler Köyü Doğumlu, Karşılıklı Görüşme, 1992-95.
- ENÖN, AHMET (1995). *Marmara Takım Adaları*, İstanbul: Mapsan Yayınları.
- ERTÜZÜN, Reşit Mazhar (1964). *Kapıdağı Yarımadası ve Çevresindeki Adalar*, Ankara: Türkiye Ticaret Odaları Sanayi Ticaret Borsalar Birliği Matbaası.
- FİŞEKÇİ, Ahmet. 1953 Yiğitler Köyü Doğumlu, Karşılıklı Görüşme, 2003-2009.
- FİŞEKÇİ, Fadime. 1930 Yiğitler Köyü Doğumlu, Karşılıklı Görüşme, 1992-2009.
- GÜVENÇ, Bozkurt (1993). *Türk Kimliği Kültür Tarihinin Kaynakları*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- MERİÇ, Engin (1990). *İstanbul Boğazı Güneyi Ve Haliç'in Geç Kuverterner Dip Tortuları*, İstanbul: Foraminifera.
- SAMATYALI, Nazik (1915-2010). Yiğitler Köyü Doğumlu, Karşılıklı Görüşme, 1992-2009.
- TUNÇBİLEK, Necdet (1987). *Marmara Takım Adaları*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, No.7.
- UÇAN, Fatma. 1946 Yiğitler Köyü Doğumlu, Karşılıklı Görüşme, 1992-2009.
- YILMAZ, Şirin (1994). "Prof. Dr. Umay Günay İle Halk Bilim Çalışmaları Üzerine Bir Konuşma", *Millî Folklor*, C.3, S.22, s.2.